

بررسی جایگاه مناطق آزاد تجاری جزیره قشم در توسعه پایدار و امنیت اجتماعی

ابراهیم رستم گورانی^۱، مریم بیرانوند زاده^{۲*}، سیددانا علی زاده^۳، مهدی حشمتی جدید^۴

۱. دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران

۲. دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی

۳. دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی

۴. دانش آموخته کارشناسی ارشد اقلیم شناسی، دانشگاه رازی

(تاریخ دریافت: ۹۱/۹/۱۲؛ تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۲/۱۸)

چکیده

منطقه آزاد قشم با سابقه تأسیس ۲۱ ساله توانسته در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی فعالیت‌های درخور توجهی داشته باشد. تا قبل از ایجاد منطقه آزاد در جزیره، شاخص‌های توسعه (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و زیست‌محیطی) در کمترین مقدار قرار داشت. این پژوهش با هدف بررسی جایگاه مناطق آزاد تجاری جزیره قشم در توسعه پایدار و امنیت اجتماعی انجام شد. روش تحقیق این پژوهش توصیفی-تحلیلی بوده و با استفاده از منابع اسنادی و کتابخانه‌ای و آمار مستند در مرکز آمار ایران انجام گرفت. نتایج تحقیق حاکی از این است که با ایجاد منطقه آزاد قشم شاخص‌های توسعه اجتماعی و نماگرهای اقتصادی مانند گسترش بازارهای تجاری، اسکله‌ها، گمرک‌ها، اشتغال روند رو به رشدی داشته‌اند، از طرف دیگر، با وجود تأثیرات مثبت حاصل از ایجاد منطقه آزاد قشم در برخی از شاخص‌های امنیتی و جرم نظیر قاچاق کالا، فروش مشروبات الکلی و غیره افزایش یافته است. تبعات این جرائم در آینده نیز بر ساختار شهری قشم بی‌تأثیر نخواهد بود.

واژگان کلیدی

منطقه آزاد قشم، توسعه شهری، امنیت، جزیره قشم.

مقدمه

جمعیت جهان، بخصوص در چند دهه اخیر، با سرعت زیادی رشد یافته که در این میان افزایش سهم جمعیت شهری به مراتب بالاتر بوده است و طبق برآوردها تا سال ۲۰۳۰ میلادی، دو میلیارد نفر به جمعیت نواحی شهری افزوده خواهد شد و بیشتر تأثیرات این افزایش در کشورهای جهان سوم احساس می‌شود (اشرفی، ۱۳۸۸، ص ۹۰).

سکونتگاه‌های شهری نه تنها کانون تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات محسوب می‌شوند، بلکه مراکز اصلی شکل‌گیری روندهای اقتصادی اجتماعی در تمدن‌های بشری محسوب می‌شوند. به تعبیر گوردن (۱۹۵۰)، آینده و سرنوشت تمدن‌های انسانی نه در میان ستارگان، که در شهرها رقم خواهد خورد. از طرف دیگر، این سکونتگاه‌ها با چالش‌های متعددی در حوزه‌های اقتصادی و اجتماعی و زیست‌محیطی مواجهند (Gordon, 1950, p.5).

در راستای تحقق توسعه پایدار شهری، بایستی شرایطی فراهم شود تا بسترسازی توسعه پایدار انسانی و بهبود رفاه اجتماعی شهروندی، ممکن گردد که می‌توان به برقراری عدالت اجتماعی (هاروی، ۱۳۷۶، ص ۱۰۶)، طراحی اقلیمی هماهنگ با محیط زیست انسانی (شیعه، ۱۳۸۰، ص ۱۵)، تقویت ساختارهای همبستگی اجتماعی، مثل تعهد و مسئولیت‌پذیری، تقویت بنیان‌های اجتماعی و خانوادگی و احیای محیط زیست همگانی (بحرینی، ۱۳۷۸، ص ۱۳)، ایجاد انتظام ساختاری در فضای شهری برای ادراک زیباشناختی و خوانایی شهری (کوین لینچ، ۱۳۸۱، ص ۲۶)، بهبود بهره‌گیری از فضاهای شهری و افزایش رضایت شهروندی (بحرینی، ۱۳۷۷، ص ۱۰۱) و یکپارچگی بخشی به ساختار بصری محیط و منظر شهری (گوردن، ۱۳۸۷، ص ۹۰) اشاره کرد.

شکل‌گیری مناطق آزاد تجاری و صنعتی در بسیاری از کشورهای جهان و از جمله در ایران با هدف فراهم آوردن بسترهای لازم برای ارتقا درجه پیوندیابی با بازارهای جهان و افزایش میزان صادرات کالا و خدمات از طریق حذف یا کاهش محدودیت‌های متعارف موجود در سرزمین اصلی

و ایجاد مزیت نسبی برای فعالیت اقتصادی در آن مناطق بوده است که به طور معمول، با تجهیز سرمایه‌های خارجی و بهره‌گیری از مدیریت و دانش فنی سطح بالا به تسریع رشد و توسعه اقتصادی منجر شده است. در این راستا، منطقه آزاد قشم در سال ۱۳۶۹ بر اساس اهداف زیر شکل گرفت:

۱. انجام امور زیربنایی، عمرانی و آبادانی

۲. رشد و توسعه اقتصادی

۳. ایجاد اشتغال

۴. ارائه خدمات عمومی

۵. جذب گردشگران خارجی و داخلی (دیبا، ۱۳۷۲، ص ۷).

در کمتر از یک قرن پیش، قشم به منزله هسته مرکزی جزایر تنگه هرمز، دارای تجارت پروتقی بوده و از مناسب‌ترین مکان‌های موجود در خلیج فارس برای ایجاد سرمایه‌گذاری می‌باشد. این منطقه واقع در تنگه هرمز از موقعیت خاص بین خلیج فارس و اقیانوس هند بهره می‌برد. همچنین، تمامی کشورهای حاشیه همچون ایران، عراق، کویت، عربستان سعودی، بحرین، قطر، امارات متحده عربی و عمان تقریباً از سواحل جنوبی این مرز آبراهی عبور می‌کند، تمام ترافیک هوایی شرق و غرب از فراز آسمان قشم می‌گذرد. بنابراین، قشم بر قله کانالی ایستاده است که حجم وسیعی از نفت و گاز جهان برای قرن آینده از آنجا منتقل می‌شود.

از آنجایی که استان هرمزگان و به ویژه جزایر آن از نقاط محروم کشور به لحاظ برخورداری از شاخص‌های توسعه محسوب می‌شوند، دولت در چارچوب عدالت اجتماعی و توازن امکانات و خدمات در کشور، ایجاد مناطق آزاد را در جزایر و مناطق کمتر توسعه یافته مدنظر قرار داد.

هدف این پژوهش بررسی شاخص‌های امنیت اجتماعی و همچنین، بررسی وقوع و فراوانی جرایم مخل امنیت شهری و تأثیر ایجاد منطقه آزاد بر میزان امنیت در شهر قشم می‌باشد.

مبانی نظری

قبل از پرداختن به مفاهیم اصلی امنیت و دیدگاه‌های تئوریک مطرح شده در این زمینه لازم

است مهمترین مفاهیم عملیاتی مورد استفاده در این پژوهش مورد واکاوی قرار بگیرند، در جدول ۱، توضیحات کافی بیان شده است.

جدول ۱. مفاهیم عملیاتی مورد استفاده در پژوهش

عنوان	توضیحات
امنیت	امنیت از اساسی‌ترین نیاز انسان‌ها است به طوری که نبود آن چالشی بزرگ برای انسان‌ها و لذت بردن آن‌ها از زندگی است (David, 1995, p.36) بر این اساس، می‌توان گفت که تصور بی‌نیازی از آن محال است. با گذر زمان عبور از دوره‌های مختلف (سنتی، مدرن، پست مدرن و...) جوامع مختلف نیز دچار تغییرات زیادی شده‌اند، امنیت نیز همچون سایر عرصه‌های زندگی در حال تغییر، از خاص و کوچک، به عام و گسترده تغییر کرده است (Zender, 2007, pp.137-140). بر این اساس، می‌توان گفت امنیت برگرفته از واژه امن است امن ضد ترس و به گفته برخی نقیض آن است، امنیت در لغت حالت فراغت از خطر هر گونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله است (دهقان، ۱۳۸۳، ص ۱۱) ریشه این واژه از ثلاثی مجرد امن بود و با واژگانی مانند "استیمان، ایمان و ایمنی" مترادف است که به مفهوم اطمینان و آرامش در برابر خوف، تفسیر، تعریف و ترجمه می‌شود و دو بعد ایجابی و سلبی را در بر می‌گیرد: از یک سو، اطمینان و آرامش فکری و روحی و از سوی دیگر، فقدان خوف و نگرانی که موجب سلب آرامش و اطمینان می‌گردد (اخوان کاظمی، ۱۳۸۵، ص ۱۴۶)
امنیت اجتماعی	امنیت اجتماعی به مفهوم وجود شرایطی است که در آن، آرامش خاطر جامعه در برابر تهدیدات نسبت به سلامت جسم و جان، مال، معیشت، آموزش و مسکن و تمامی ارزش‌های مادی و معنوی افراد و گروه‌های اجتماعی در چارچوب قوانین کشور به طور نسبی تأمین گردد (صفائی پور و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۴۶).
توسعه پایدار شهری	توسعه پایدار شهری به عنوان جزئی از توسعه پایدار ملی بر پایه استفاده معقول از منابع طبیعی (آب، زمین، هوا و...) امکان‌پذیر است و توسعه شهری به عنوان جزئی از سیاست‌های توسعه ملی می‌تواند و باید در خدمت رشد اقتصادی و تأمین عدالت اجتماعی قرار بگیرد (هوشیار، ۱۳۸۱، ص ۱۹).
منطقه آزاد	بنا به تعاریف بین المللی، منطقه آزاد، محدوده حراست شده بندری و غیر بندری است که از شمول برخی از مقررات جاری کشور متبوع خارج بوده و با بهره‌گیری از مزایایی نظیر معافیت‌های مالیاتی، بخشودگی سود و عوارض گمرکی، عدم وجود تشریفات زاید ارزی، اداری و مقررات دست و پاگیر و همچنین، سهولت و تسریع در فرآیندهای صادرات و واردات با جذب سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری به توسعه سرزمین اصلی کمک می‌نماید (شاکری و سلیمی، ۱۳۸۵، ص ۹۷).
امنیت پایدار شهری	ضرورت پرداختن به مقوله "امنیت شهری" از آن جایی مهم می‌نماید که پیوستگی متقابل میان امنیت و توسعه اجتناب‌ناپذیر است. امنیت هم زمینه ساز و بستر توسعه اقتصادی - اجتماعی است و هم از این عناصر تأثیر می‌پذیرد. از این رو، در مطالعات توسعه پایدار شهری و تعیین مؤلفه‌های آن، "امنیت" یک عامل اساسی به شمار می‌آید (رهنمایی و پورموسوی، ۱۳۸۵، ص ۱۸۷). در واقع، امنیت شهری پایدار، به معنای پایداری در حذف تهدیدهای امنیت شهری می‌باشد (افصح حسینی، ۱۳۸۸).

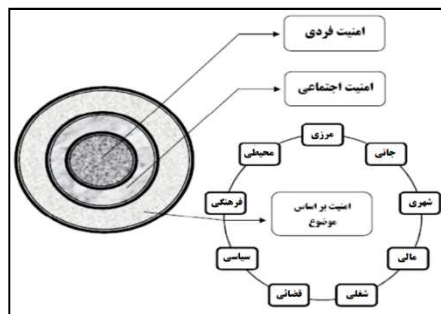
در تحلیل تاریخی، مطالعات کلاسیک صورت گرفته در حوزه امنیت را می توان به دو رویکرد سلبی (منفی) و ایجابی (مثبت) تقسیم کرد:

جدول ۲. رویکردهای اساسی به مقوله امنیت

نظریه	
رویکرد سلبی	<p>در این گفتمان، امنیت جنبه سلبی داشته و با عدم «تهدید» تعریف می شود. رویکرد سلبی در سیر تحول مفهوم امنیت در دو حوزه سنتی و فراستانی تبیین گردیده است:</p> <p>۱. تبیین سنتی: در این تبیین در تعریف امنیت بر بعد نظام تأکید می شود و مدیریت امنیتی هر کشوری توجه خود را معطوف به مقابله با تهدیدات نظامی می کند. راهبرد تامین و حفظ امنیت، صرفاً محدود به تجهیز و تقویت توانمندی های نظامی کشور بوده است.</p> <p>۲. تبیین فراستانی: این نوع نگرش بعد نظامی را انکار نمی کند ولی نگاهی چندبعدی دارد و علاوه بر حوزه نظامی، بر ابعادی چون قدرت سیاسی، قدرت اقتصادی و فن آوری دانش اهمیت می دهد.</p>
رویکرد ایجابی	<p>از آنجایی که در رویکرد سلبی عنصر اولیه قدرت بود، بدین جهت امنیت به مفهومی دست دوم فرو کاسته می شد. نگرش ایجابی امنیت به « نبود تهدید» محدود نشده و علاوه بر آن، وجود شرایط و بسترهای مساعد برای تولید و حفظ امنیت نیز مد نظر قرار می گیرد و از این رو، امنیت از یک « وضعیت» به یک « فرآیند» و به یک « تولید اجتماعی» تبدیل می شود. در این رویکرد «امنیت اجتماعی» به عنوان یکی از بخش های مختلف یک نظام اجتماعی در حوزه های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ... ارتباط پیدا می کند.</p>

مأخذ: مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، ۱۳۸۴، ص ۳۳-۳۴

امروزه تقسیم بندی های مختلفی از امنیت ارائه می شود، اما می توان انواع مختلف امنیت را در یک دید جامع و کلی نگر به صورت شکل زیر نشان داد.

شکل ۱. تقسیم بندی انواع مختلف امنیت (علی زاده، ۱۳۸۹، ص ۸۲)

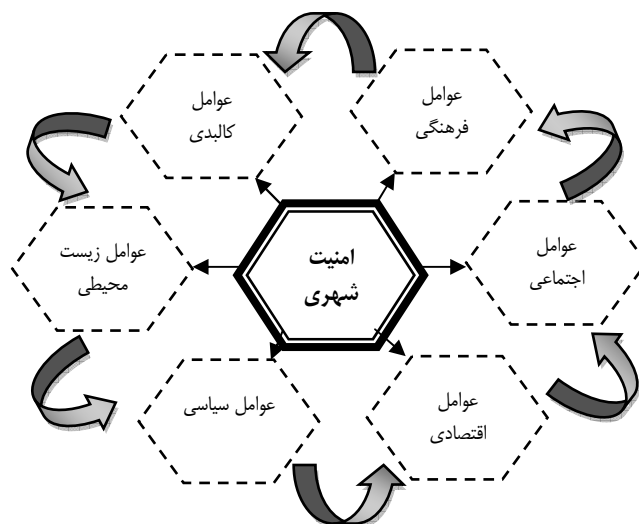
در مقوله امنیت و امنیت اجتماعی دیدگاه‌ها و نظرات مختلفی وجود دارد. بنا به نظر ولفرز (۱۹۶۲)، امنیت در معنای عینی، فقدان تهدید در برابر ارزش‌های کسب شده را مشخص کرد و در معنای ذهنی، فقدان ترس و وحشت از جمله علیه ارزش‌ها را معین می‌نماید (Wolfers, 1962, p.150). در واقع، امنیت یعنی رفع خطر و رفع خطر یعنی استفاده بهینه از فرصت. بنابراین، می‌توان گفت که امنیت دارای دو عنصر تهدید و فرصت است و برقراری امنیت منوط به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌هاست (خلیلی، ۱۳۸۱، ص ۴۲۸). به این ترتیب، امنیت شامل دو وجه است: در وجهی تحقق امنیت در گرو نبود خطرات و در وجه دیگر، کسب فرصت‌ها و تضمین منافع و ارزش‌هاست (ساروخانی و نویدنیا، ۱۳۸۸، ص ۸۸). ویژگی‌های معنا و ذات امنیت را باید در پنج ویژگی چرایی، چیستی، ارزش، غایت و موضوع امنیت جستجو کرد. تنها با این ویژگی‌ها، امکان بررسی هر نظریه و مکتب میسر است. با اخذ پاسخ هر یک از ویژگی‌های فوق، این امکان فراهم می‌شود که نگاه خود را به امنیت شکل دهیم. به عنوان مثال، می‌توان ویژگی پنجگانه مدنظر را در دو منظر مکتب رئالیسم (نظریه رئالیسم در امنیت)، مکتب ایده‌آلیسم در امنیت مورد مقایسه قرار داد. این بررسی می‌تواند تا اندازه‌ای تفاوت اشاره شده را به نمایش گذارد (هندیانی، ۱۳۸۷، ص ۱۸).

جدول ۳. ویژگی‌های معنا و ذات امنیت

ویژگی‌های معنا و ذات امنیت	نظریه رئالیسم در امنیت	نظریه ایده‌آلیسم در امنیت
چرایی امنیت	امنیت احساسی ناشی از ناامنی است و تا وقتی ناامنی است امنیت کامل نداریم.	امنیت به معنای دفع تنش است و در صورت رفع تنش‌ها امنیت حاصل است.
چیستی امنیت	ناامنی است که منافع را تهدید می‌کند.	تأکید بر وجدان، زمینه‌مندی رفتار، قانون-گرایی، کمال‌گرایی و وظیفه‌گرایی
ارزش امنیت	رفع ناامنی است.	تأمین اخلاق، آزادی و صلح
غایت امنیت	بقا (بقای مادی)	ادامه حیات برای تمامی دولت‌ها
موضوع امنیت	قدرت محور	عقل محور

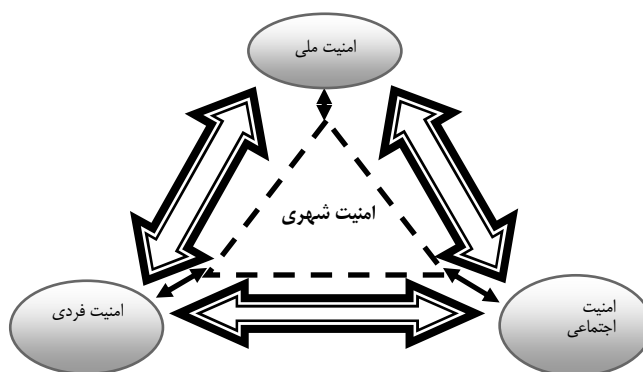
در این بین یکی از مهمترین مکان‌ها و فضاهایی که می‌تواند زمینه ساز به خطر افتادن امنیت ساکنانش شود، محیط‌های شهری هستند. شهرها و کلان‌شهرها از یک سو، کانون برترین ارزش‌های فرهنگ معنوی و مادی کشور و مرکز مهم فعالیت، فرصت‌های اجتماعی، انباشت سرمایه و نخبگان به شمار می‌روند و سهم بسزایی در توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشورها دارند (Carmona, 2003, P.120) و از سوی دیگر، اینگونه مکان‌ها گرفتار طیف گسترده‌ای از مسائل امنیت ستیز اجتماعی، از قبیل افزایش و هجوم فزاینده جمعیت، گسترش نابرابری‌های دردناک و اسفناک اجتماعی، اقتصادی و پیامدهای فضایی آن، یعنی جدائی‌گزینی، کمبود عدالت اجتماعی، بزهکاری، جرم و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی دیگر هستند (Pile & Christopher, 1999). بدین ترتیب، می‌توان گفت شهر جایی است که هم امنیت ساکنان آن را (به دلیل زندگی جمعی و...) فراهم می‌کند و هم خود این جمع شدن می‌تواند برای شهروندان ناامنی ایجاد کند (برآبادی، ۱۳۸۴، ص ۲۳) امنیت در حفظ و بقا نظام شهروندی و شیوه زندگی افراد دارای اهمیت بالایی است (Peterson, 1985, P.57). در این بین، نحوه مدیریت شهر و ساختارهای حاکم بر آن می‌تواند وضعیت نامطلوب و ناامن شهری را به وضعیتی مطلوب و امن تبدیل کند. بر این اساس، می‌توان گفت که امنیت منافع اجتماعی و اقتصادی زیادی را در فضاهای شهری به بار خواهد آورد به طوری که در ارتقاء فعالیت‌های اجتماعی مؤثر است.

براین اساس، امنیت، منافع اجتماعی و اقتصادی زیادی را در فضاهای شهری ایجاد خواهد کرد. به طوری که در ارتقاء فعالیت‌های اجتماعی مؤثر است (Rosewarne, 2005, P.76). در این بین، عوامل مختلفی بر امنیت شهرها تأثیرگذار است (شکل ۲).

شکل ۲. عوامل اصلی و تأثیرگذار بر امنیت شهری (علی زاده، ۱۳۸۹، ص ۸۴)

از سویی، امنیت شهری خود می تواند متأثر از امنیت ملی، امنیت اجتماعی و امنیت فردی باشد چگونگی این ارتباط را می توان به صورت شکل زیر نشان داد.

شکل ۳. چگونگی ارتباط امنیت شهری با سایر امنیت ها (علی زاده، ۱۳۸۹، ص ۸۴)

جین جیکوبز^۱، نظریه پرداز بزرگ شهری، در تبیین امنیت شهری به تعامل فضای فیزیکی و فرایندهای اجتماعی که محیط را می سازند و بر فعال بودن فضا، به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق، توجه و تأکید دارد، اشاره می کند (Boyle, 2002, P.266).

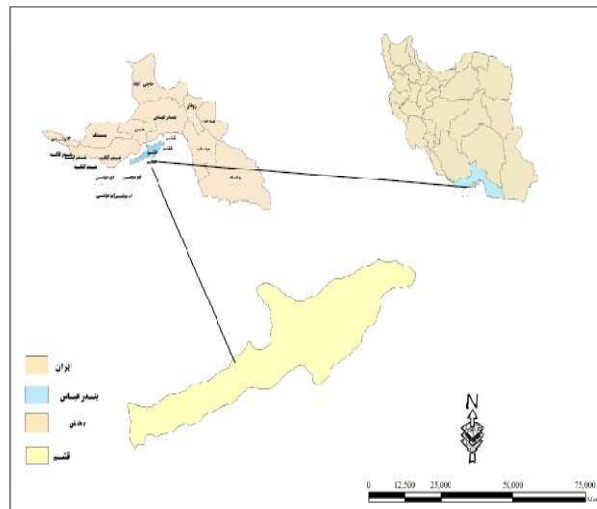
در این بین، در برخی از مناطق شهری با توجه به پتانسیل های اقتصادی و... آن ها برخی مناطق آزاد تشکیل و یا تبدیل به مناطق آزاد شدند. در ایران طبق تکلیف مقرر در تبصره ۱۹ قانون برنامه - ریزی سال اول توسعه (۶۸-۷۲) و در سال پایانی این قانون، سه منطقه آزاد کیش، قشم و چابهار پا به عرصه وجود گذاشتند. در اینگونه مناطق با توجه به اینکه بیشترین توجهات به توسعه اقتصادی بوده است بسیاری از مسائل از جمله مسائل اجتماعی مورد غفلت واقع شده است. بر این اساس دوگانگی های اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و... خاصی در این مناطق به وجود آمد. اینگونه مسائل باعث ناامن شدن این مناطق و به خطر افتادن امنیت اجتماعی ساکنان شده است.

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این تحقیق شهر قشم است. بر اساس تقسیمات کشوری شهر قشم جزء شهرستان قشم و در بخش مرکزی قرار دارد. در سال ۱۳۸۵ حدود ۲۵۳۲۰ نفر جمعیت داشته و یک شهر بندری است که از گذشته های دور فعالیت ها تجاری و گمرکی در آن صورت گرفته است. در شکل ۴ موقعیت مکانی جزیره قشم نشان داده شده است.

---

1. Jane Jacobs

شکل ۴. موقعیت مکانی محدوده مورد مطالعه

روش تحقیق

روش این پژوهش، توصیفی - پیمایشی است. محدوده جغرافیایی مورد بررسی شهر قشم با تأکید بر منطقه آزاد قشم می‌باشد. در زمینه جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. به منظور بررسی شاخص‌های امنیت اجتماعی در شهر قشم به منابع اسنادی و پیمایشی با استفاده از ابزار روش پرسشنامه تکیه شده است. جامعه آماری مورد مطالعه ۱۸۵ نفر از ساکنین شهر قشم بوده، بر اساس داده‌های حاصل از پرسشنامه وقوع و فراوانی جرائم مخل امنیت شهری قشم و تأثیری که ایجاد منطقه آزاد بر میزان امنیت شهر گذاشته، سنجیده شده است.

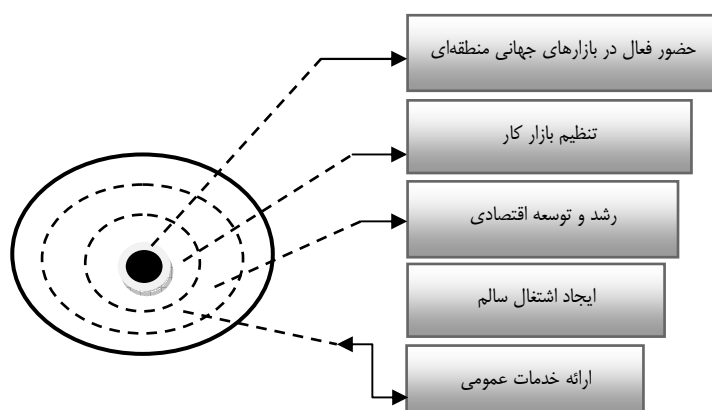
منطقه آزاد قشم و روند توسعه فعالیت‌ها و اهداف آن در جزیره قشم

منطقه آزاد قشم از سال ۱۹۹۰ (۱۳۶۹ ش) در جزیره قشم، بر اساس دستور مجلس کار خود را آغاز کرد. محدوده‌ای که برای قشم در نظر گرفته شده است برابر با ۳۰ کیلومتر مربع است. البته از ساحل شمال شرقی جزیره قشم به وسعت تقریبی ۱۳۰ کیلومتر مربع، به عنوان قسمتی از محدوده

۳۰۰ کیلومتری منطقه آزاد، تعیین می‌شود. همچنین، بقیه اراضی مورد نیاز برای اجرای برنامه‌ها و طرح‌های آتی منطقه آزاد می‌تواند با رعایت به هم پیوستگی محدوده مذکور به تدریج برای تصویب شورای عالی منطقه آزاد پیشنهاد شود.

البته باید یک نکته را بیان کرد که خدمات منطقه آزاد مربوط به محدوده ۳۰۰ کیلومتری نیست بلکه با توجه به توان مالی و سرمایه‌ای خود به تمام جزیره قشم امکانات ارائه می‌کند. همچنین، مدیران منطقه آزاد تصویب هیئت دولت برای تبدیل کل جزیره قشم به منطقه آزاد را در روند توسعه‌ای منطقه راهگشا دانستند و به این خوش‌بین هستند که این مصوبه به تصویب مجلس نیز برسد.

سازمان منطقه آزاد قشم در این جزیره دارای اهدافی است که مهمترین آن‌ها در شکل زیر خلاصه شده‌اند.

شکل ۵. مهمترین اهداف ایجاد سازمان منطقه آزاد قشم (انوار، ۱۳۸۴، ص ۲۸)

اینها بخشی از اهدافی بود که سازمان منطقه آزاد آن را در رأس برنامه‌های خود قرار داده است. به جز دیدگاه ملی که مربوط به سیاست‌های کلی دولت است، از نقطه نظر منطقه‌ای نیز می‌توان ایجاد منطقه آزاد را به عنوان روشی برای جایگزینی روش سنتی که در منطقه رایج است، نام برد.

در شکل ۴ موقعیت مکانی شهرهای جزیره قشم نشان داده شده است. این شهرها با توجه به موقعیت تجاری، بندری، اقتصادی و همچنین، اهمیت استراتژیکی، توسعه یافته‌اند. بر اساس آمار و اطلاعات فعالیت‌های منطقه آزاد در سال‌های اولیه تأسیس و تا ۷۵ متوجه شهر قشم بوده است که نشانه آن را می‌توان احداث اسکله‌ها، فعال نمودن گمرک و ایجاد شهرک صنعتی طولاً در حدود پنج کیلومتری غرب قشم دانست. بخش صنعت در جزیره قشم یکی از بخش‌های اساسی و زیربنایی توسعه و پیشرفت است. در سال ۱۳۷۹ تعداد واحدهای صنعتی موجود در جزیره قشم ۳۵ واحد بوده است از این تعداد صنایع، بیش از نیمی در خارج از شهرک- های صنعتی تعریف شده مستقر بودند و طبقه‌بندی آن‌ها اغلب صنایع کوچک و کارگاهی بود. این فعالیت‌ها سبب شد از یک طرف، خدمات شهری و امکانات در این شهر توسعه پیدا کند و از طرف دیگر، این خدمات به شهرهای دیگر جزیره مانند درگهان و سوزا انتقال یابد. امروزه با توجه به برنامه‌ریزی‌هایی که صورت پذیرفته، کارکرد شهرهای جزیره توسط مناطق آزاد تعیین می‌شود. در حال حاضر، شهر درگهان به عنوان مرکز تجاری و بازرگانی و شهر سوزا هم به عنوان مرکز تحقیقاتی و توریستی فعالیت می‌نمایند.

بررسی مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در شهر قشم

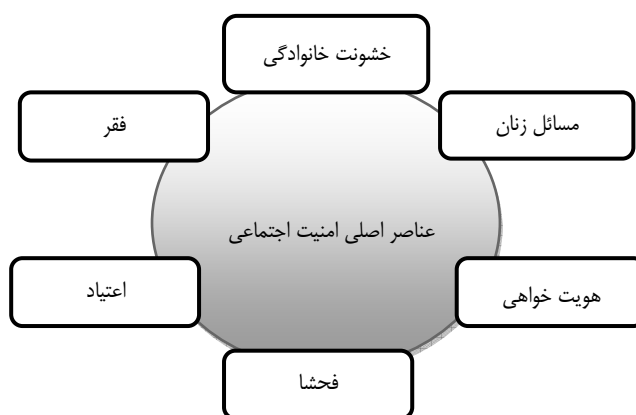
توسعه شهرنشینی و متعاقب آن گسترش بیش از حد جمعیت شهری در فضاهای محدود جغرافیایی اشکال متفاوتی از انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی را در این گونه محیط‌ها شکل می‌دهد، که در صورت ضعف در کنترل، زندگی را بر افراد جامعه سخت و دشوار خواهد نمود و استرس و نگرانی را در خانواده‌های شهرنشین دامن می‌زند. دیر زمانی است جامعه‌شناسان این معضل اساسی را شناسایی و راه‌حل‌های متعددی برای آن مطرح کرده‌اند که گاه برخی از راهکارهای ارائه شده توسط آنان در حوزه جامعه‌شناسی شهری و آسیب‌شناسی اجتماعی کارساز واقع گردیده است.

امنیت اجتماعی عبارت است از اطمینان خاطر افراد جامعه و نیز گروه‌های اجتماعی نسبت به

موجودیت و انسجام خود در قبال تحركات عمدی (مانند کوچاندن هوشمند یک قوم) و تحولات عادی (مانند زلزله یا گسست نسلی).

بر اساس این تعریف، موضوع امنیت اجتماعی در ایران فقط مختص گروه نیست، بلکه فرد نیز به عنوان عضو گروه و مؤلفه سازنده جامعه در شمول امنیت اجتماعی قرار می‌گیرد. همچنین، افراد و گروه‌ها، هم دغدغه موجودیت خود را دارند و هم نگران هویت و انسجام جمعی خود می‌باشند.

عناصر اصلی امنیت اجتماعی در ایران با فرض نسبی بودن، تنوع، قابل کنترل بودن، تغییر و چندوجهی بودن مفهوم امنیت اجتماعی در ایران، مهمترین دغدغه‌های ایرانیان (در سطح فردی و گروهی)، به ترتیب وزن و نقش موثر، عبارتند از (شکل ۶):

شکل ۶. مهمترین دغدغه‌های امنیتی ایرانیان (در سطح فردی و گروهی)

مهمترین نتایج حاصل از سنجش شاخص‌های امنیت اجتماعی در منطقه آزاد قشم در قالب جداول زیر انعکاس داده شده است. در جدول شماره ۳ به بررسی وضعیت امنیت اجتماعی در شهر قشم در مقایسه با دیگر نقاط شهری استان پرداخته‌ایم، بر اساس داده‌های به دست آمده ۳۷/۸ درصد کل پاسخگویان معتقدند میزان ناامنی در شهر قشم بیشتر از سایر شهرها است. ۲۲/۲

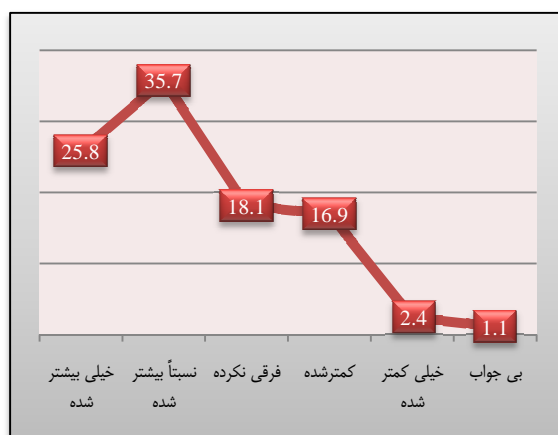
درصد پاسخگویان میزان ناامنی در قشم را کمتر می‌دانند و ۳۴/۱ درصد معتقدند نرخ وقوع جرم در قشم مثل سایر شهرهاست.

جدول ۳: مقایسه وضعیت ناامنی اجتماعی در شهر قشم در مقایسه با سایر شهرهای استان از نظر پاسخگویان

تعداد	خیلی کمتر است	کمتر است	فرقی ندارد	بیشتر است	خیلی بیشتر است	میزان جرم و ناامنی اجتماعی را در شهر قشم در مقایسه با سایر شهرهای استان چگونه ارزیابی می‌کنید؟
۱/۸	۴/۱	۲۲/۲	۳۴/۱	۲۶/۳	۱۱/۵	

سنجش میزان ناامنی اجتماعی در قشم در مقایسه با قبل از تأسیس منطقه آزاد

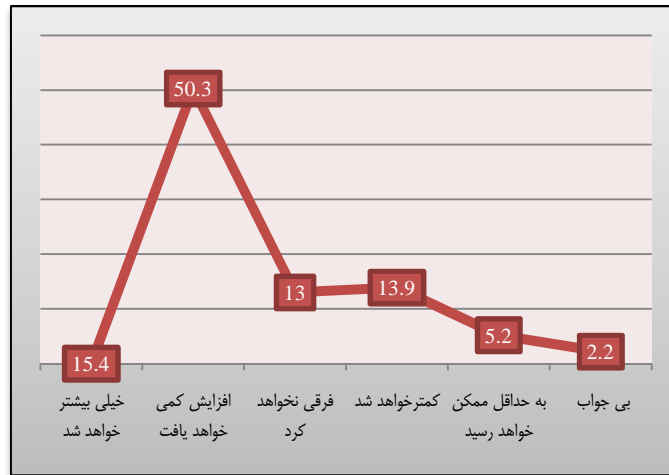
ناامنی اجتماعی عبارت است از مجموعه حرکت‌های عمدی و تحولات عادی که اطمینان خاطر افراد و انسجام گروه‌های اجتماعی را مخدوش می‌سازند. یافته‌ها نشان می‌دهد پاسخگویان پژوهش حاضر معتقدند میزان وقوع جرم در منطقه آزاد قشم و به تبع آن ناامنی اجتماعی در قشم نسبت به گذشته بیشتر شده است (نمودار ۱).

نمودار ۱. نظرات پاسخگویان در مورد میزان ناامنی اجتماعی در قشم در مقایسه با قبل از ایجاد منطقه آزاد

سنجش نگرش افراد در مورد وضعیت ناامنی اجتماعی شهر قشم در آینده

ارزیابی نگرش ساکنین شهر قشم در مورد وضعیت ناامنی اجتماعی این شهر طی سال‌های آتی در قالب نمودار زیر منعکس گردیده است.

نمودار ۲. نگرش افراد در مورد وضعیت ناامنی اجتماعی شهر قشم در آینده

بیش از ۵۰ درصد پاسخگویان معتقد به روند رو به رشد ناامنی اجتماعی در قشم نسبت به وضع موجود می‌باشند.

بر اساس مطالعات صورت گرفته، جرائمی نظیر قاچاق کالا، خرید و فروش نوار، cd و عکس-های مبتدل، خرید و فروش مشروبات الکلی، نزول و رباخواری، چک برگشتی و بلامحل، به ترتیب اولویت، از عوامل منحل امنیت اجتماعی در منطقه آزاد قشم می‌باشند، در جدول ۵ انواع جرایم، به ترتیب، میزان وقوع و احساس ناامنی در مورد منطقه آزاد قشم آورده شده‌اند.

جدول ۵. انواع جرایم به ترتیب میزان وقوع و احساس ناامنی در مورد آن

رتبه جرم از جهت ناامنی	میانگین ارزیابی افراد	نوع جرم
۱	۱/۴۷	قاچاق کالا
۲	۱/۶۴	خرید و فروش نوار، cd و عکس‌های مبتذل
۳	۱/۸۶	خرید و فروش مشروبات الکلی
۴	۱/۸۸	نزول و رباخواری
۵	۱/۹۹	چک بلامحل و برگشتی
۶	۲	کلاهبرداری
۷	۲/۰۳	میزان سرقت
۸	۲/۱۰	فریب و اغفال دختران
۹	۲/۱۰	اختلاس و رشوه
۱۰	۲/۱۵	شرارت اراذل و اوباش
۱۱	۲/۲۲	تخریب و تعرض به اموال عمومی
۱۲	۲/۲۵	ایجاد مزاحمت برای نوامیس مردم
۱۳	۲/۲۸	وجود فحشاء و روابط نامشروع
۱۴	۲/۳۲	خرید و فروش مواد مخدر
۱۵	۲/۵۵	میزان تخریب و تعرض به اموال مردم
۱۶	۲/۶۳	فحاشی و هتاکی در ملاء عام
۱۷	۲/۷۰	تجاوز جنسی به زنان
۱۸	۲/۹۵	اخاذی و دزدی
۱۹	۳/۰۳	قتل نفس
۲۰	۳/۵۱	آدم‌ربایی

مأخذ: مطالعات نگارندگان

تأثیر ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری و کاهش ناامنی

ایجاد منطقه آزاد قشم به عنوان متغیر مستقل و بالارفتن میزان جرائم شهری متغیر وابسته می باشد. بین ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری آزمون‌های خی دو و همبستگی کندال به عمل آمد نتایج این آزمون‌ها به شرح زیر است.

جدول ۶. تأثیر ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری

اصلاً	ج	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	بالارفتن میزان جرائم شهری و کاهش ناامنی ایجاد منطقه آزاد قشم
۱	۴	۹	۱۳	۹	خیلی زیاد
۰	۹	۱۶	۲۳	۱۲	زیاد
۰	۱۰	۱۴	۲۹	۹	متوسط
۰	۵	۹	۷	۲	کم
۰	۲	۱	۱	۰	اصلاً
۱	۳۰	۴۹	۷۳	۳۲	جمع
$\tau_b = 0/05$		$P = 16$	$df = 14/89$	$\chi^2 = 0/119$	

با توجه به داده‌های فوق بین ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری و کاهش ناامنی در سطح خطای ۰/۰۵ رابطه معنی دار وجود دارد و آزمون همبستگی نیز بیانگر رابطه مستقیم بین ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری می‌باشد.

جدول ۷. تأثیر مشاغل کاذب و پدیده مهاجرت بر میزان (کاهش) امنیت اجتماعی شهر قشم

اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	مشاغل کاذب و پدیده مهاجرت امنیت اجتماعی
۱	۱	۱۱	۱۳	۷	خیلی زیاد
۱	۴	۲۲	۲۸	۷	زیاد
۳	۱۴	۳۲	۱۹	۴	متوسط
۲	۲	۸	۱	۰	کم
۳	۰	۲	۰	۰	اصلاً
۱۰	۲۱	۷۵	۶۱	۱۸	جمع
$\tau_b = 0/05$ $P = 16$ $df = 57/922$ $\chi^2 = 0/323$					

با توجه به داده‌های فوق بین مشاغل کاذب و پدیده مهاجرت و میزان (کاهش) امنیت اجتماعی در جزیره قشم و به تبع آن در سطح نواحی شهری و در سطح خطای ۰/۰۵ رابطه معنی‌داری وجود دارد و آزمون همبستگی نیز بیانگر رابطه مستقیم بین رواج مشاغل کاذب و پدیده مهاجرت، به خصوص مهاجرت از نوع روستا-شهری و کاهش امنیت اجتماعی جزیره می‌باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد، مهمترین عواملی که در میزان امنیت اجتماعی و کاهش جرایم نقش دارند عبارتند از:

میزان امکانات زیربنایی، میزان مهاجرین به منطقه یا شهر، ارتباط خانوادگی، تأمین امنیت در شهرها و روستاها از طرف پلیس و تنوع قومیتی و فرهنگی. بررسی این معیارها در شهرها و روستاهای جزیره قشم نشان می‌دهد که با ایجاد امکانات و خدمات زیربنایی و اهمیت به اعتقادات و باورهای اجتماعی می‌توان امنیت اجتماعی جزیره را بهبود بخشید. از طرفی، با توجه به وضعیت توریستی قشم می‌توان این شاخص‌ها را در روستاها و شهرهای قشم با تأکید بر توسعه گردشگری بهبود بخشید. کما اینکه در بعضی از روستاهای جزیره قشم با حمایت‌های منطقه آزاد جذب توریست و اشتغال جوانان صورت گرفته و توانسته تاحدودی اشتغال به وجود آمده از طریق جذب توریست، فعالیت‌های اشتغال کاذب را تحت تأثیر قرار دهد.

نتیجه‌گیری

با مروری بر تاریخ جوامع در می‌یابیم که امنیت همیشه یکی از مسائل اساسی و حیاتی بشر بوده است. در تاریخ، جامعه‌ای را سراغ نداریم که دیر زمانی فارغ از دغدغه‌ها و معضلات امنیتی روزگار را سپری کرده باشد. در یک کاوش تبارشناسانه مفهوم امنیت را می‌توان دارای قدمتی طولانی‌تر از مفهوم اجتماع و جامعه دریافت. امنیت جزء نیازهای اساسی انسان و فصل مشترک همه مشکلات انسان از بیماری روانی گرفته تا خودکشی، اعتیاد و بزهکاری است. مبحث امنیت از نظر روان‌شناسی به خصوص در بهداشت روانی و در آسیب‌شناسی روانی اهمیت بسیار دارد. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیت‌ها و نیل به همه کمالات انسان در سایه امنیت به دست می‌آید. احساس امنیت پدیده‌ای روانشناختی و دارای ابعاد گوناگون می‌باشد. این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی است، لذا، افراد به صورت‌های گوناگون آن را تجربه می‌کنند.

جزیره قشم به دلیل موقعیت قرارگیری در جنوب ایران و دور بودن از مراکز جذب جمعیت تا قبل از تأسیس منطقه آزاد قشم از محورهای توسعه به دور بوده است و به جز شهر قشم، که به عنوان مرکز شهرستان فعالیت‌های اندکی داشته، بقیه روستاها در اوج محرومیت قرار داشتند. با ایجاد منطقه آزاد قشم و توسعه فعالیت‌های سرمایه‌گذاری با استفاده از طرح‌های بالادست، مکان‌های دارای پتانسیل توسعه مشخص شدند. امروزه با توجه به برنامه‌های اجرا شده شاهد رشد و توسعه شهرهای جزیره هستیم. روند رو به رشد فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی در منطقه آزاد قشم با مشکلاتی از قبیل بروز نابرابری‌ها و ناهنجاری‌ها اجتماعی، روبه‌رو بوده است.

با اقدامات انجام شده در منطقه و توسعه اقتصادی و... انتظار می‌رود که روند اجتماعی و اقتصادی منطقه روبه‌رو رشد باشد؛ اما مطالعات نتایج معکوس را نشان می‌دهد، به گونه‌ای که ۳۷/۸٪ پاسخگویان معتقدند میزان ناامنی و وقوع جرایم در شهر قشم بیشتر از سایر شهرهای استان است. یافته‌ها نشان می‌دهد میزان وقوع جرم در منطقه آزاد قشم نسبت به گذشته بیشتر شده است (۵۶/۵٪). بر اساس رتبه‌بندی جرائم در این قشم، قاچاق کالا رتبه اول را دارا می‌باشد.

با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که پایین بودن امنیت منطقه از مهمترین عوامل بروز و شکل‌گیری این شرایط است با توجه به آزمون‌های همبستگی به عمل آمده بین ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری و کاهش ناامنی در سطح خطای ۰/۰۵ رابطه معنی‌دار وجود دارد و آزمون همبستگی نیز بیانگر رابطه مستقیم بین ایجاد منطقه آزاد قشم و بالارفتن میزان جرائم شهری می‌باشد. از این رو، امر ساماندهی فضای امنیتی در منطقه آزاد قشم، به عنوان بسترسازی برای توسعه پایدار شهری امری بسیار ضروری است. بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که تحقق امنیت پایدار شهری در منطقه آزاد قشم در گرو توجه به ابعاد مختلف توسعه پایدار و درنهایت، کاهش نابرابری‌ها و رفع عدم تعادل در سیستم شهری است. راهکارهای اجرایی این پژوهش در راستای تحقق توسعه پایدار امنیت شهری در جزیره قشم ارائه می‌گردد:

- اختلاط کاربری‌های سازگار؛
- نظارت اجتماعی، بر فضاها در زندگی روزمره؛
- ایجاد تناسب بین فرم و عملکرد؛
- ساز و کارهایی برای دستیابی به میزان مناسبی از محرومیت برای برخی رفتارها؛
- دست‌یابی به خوانایی و جهت‌یابی در فضا و زمان؛
- وجود حس تعلق به مکان اجتماعی و جغرافیایی؛
- معنا و مفهوم مثبت دادن به یک مکان می‌تواند باعث از بین رفتن جرم و جنایت در آن شود؛
- حضور مردم در فضاهای شهری؛
- سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده به منظور حل مشکلات کالبدی آن‌ها؛
- توجه به طراحی جنسیتی فضا؛
- شناخت جامعه میزبان و مهمان و برنامه‌ریزی مناسب برای برخورد آن‌ها.

منابع و مأخذ

۱. اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۵)، امنیت و راهکارهای آن در اندیشه محقق سبزواری، پژوهش‌نامه علوم سیاسی، شماره ۴، صفحات ۱۴۶-۱۵۷
۲. افصح حسینی، فاطمه السادات (۱۳۸۸)، دستیابی به ایمنی شهری پایدار در محلات ناامن شهری (مطالعه موردی: محله خلایق واقع در منطقه ۱۹ شهر تهران به عنوان محله‌ای ناامن)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، به راهنمایی دکتر زهره دانشپور، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده معماری و شهرسازی.
۳. انوار، سید فخرالدین (۱۳۸۴)، قشم و تجربیات توسعه، کتاب ایده‌ها، تهران، انتشارات منطقه آزاد قشم.
۴. بحرینی، سید حسین (۱۳۷۷)، فرآیند طراحی شهری، تهران، دانشگاه تهران، چاپ اول.
۵. برآبادی، محمود (۱۳۸۴)، الفبای شهر، تهران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، چاپ اول.
۶. پاکدامن، رحمت‌ا... (۱۳۶۴)، قشم جزیره‌ای آشنا، وزارت برنامه و بودجه، انتشارات سازمان برنامه و بودجه استان هرمزگان.
۷. خسروی، توران (۱۳۷۴)، نگرشی بر جایگاه و عملکرد مناطق آزاد در جهان با نگاهی ویژه به ایران، تهران، معاونت امور اقتصادی و هماهنگی، دفتر هماهنگی امور بنگاه‌های اقتصادی سازمان برنامه و بودجه.
۸. خسروی، عباس (۱۳۷۸)، پژوهشی در سیمای طبیعی ایران، تهران، انتشارات سازمان جغرافیای نیروی مسلح.
۹. خلیلی، رضا (۱۳۸۱)، مهاجرت نخبگان: پدیده‌ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی، فصل‌نامه مطالعات راهبردی، سال پنجم، شماره ۲، صفحات ۴۲۸-۴۳۵.
۱۰. دهقان، مهدی (۱۳۸۳)، شهرنشینی و روند افزایش جرایم، مجله شهرداری‌ها، سال چهارم، شماره ۴۱، صفحات ۹-۱۵.

۱۱. دیباین، ابراهیم (۱۳۷۲)، *بررسی فعالیت‌های منطقه آزاد تجاری صنعتی قشم، هرمزگان، اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان هرمزگان*.
۱۲. رهنمایی، محمدتقی و پورموسوی، سید موسی (۱۳۸۵)، *بررسی ناپایداری‌های امنیتی کلان شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۷، صفحات ۱۷۷-۱۹۳*.
۱۳. ساروخانی، باقر و نویدنیا، منیژه (۱۳۸۸)، *امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران، فصل‌نامه رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، صفحات ۸۷-۱۳۰*.
۱۴. سالنامه آماری استان هرمزگان (۱۳۸۵)، *معاونت بودجه و برنامه ریزی استانداری هرمزگان، صفحات ۱-۵*.
۱۵. شاکری، عباس و سلیمی، فریدون (۱۳۸۵)، *عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری در منطقه آزاد چابهار و اولویت‌بندی آن‌ها با استفاده از تکنیک ریاضی AHP، مطالعات طرح فراگیر مناطق آزاد، پژوهش‌های اقتصادی، شماره ۶، صفحات ۹۵-۱۲۹*.
۱۶. شیعه، اسماعیل (۱۳۸۰)، *با شهر و منطقه در ایران، تهران، دانشگاه علم و صنعت، چاپ دوم*.
۱۷. صفائی پور، مسعود و همکاران (۱۳۸۹)، *بررسی اثرات مهاجرت در ازهم‌گسیختگی و ناامنی محلات بافت کهن و آسیب‌شناسی آن، دزفول، اولین همایش ملی مهاجرت- نظم و امنیت- دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی نیروی انتظامی خراسان رضوی، صفحات ۱۴۴-۱۵۱*.
۱۸. علیزاده، سیددانا (۱۳۸۹)، *بررسی آسیب‌های اجتماعی گردشگری در منطقه ثامن مشهد (با تأکید بر امنیت گردشگری)*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور تهران.
۱۹. گوردون، کالن (۱۳۸۷)، *گزیده منظر شهری، ترجمه منوچهر طیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران*.
۲۰. *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی*، (۱۳۸۴)، شماره ۱، تهران، انتشارات گلپونه. صفحات ۲۰۰-۲۱۵.
۲۱. معاونت امور اقتصادی و وزارت امور اقتصادی و دارایی (۱۳۷۷)، *بررسی عملکرد مناطق آزاد تجاری صنعتی قشم، تهران، دفتر تحقیقات و سیاست‌های پولی و بازرگانی*.

۲۲. نفری، اکبر و ملایر آشتیانی، الهه (۱۳۷۷)، مناطق آزاد تجاری صنعتی به مثابه اهرمی برای افزایش صادرات کالاهای صنعتی، مجله اقتصاد مدیریت، شماره ۳۶، صفحات ۵۵-۸۷.
۲۳. نوربخش، حسین (۱۳۶۹)، جزیره قشم و خلیج فارس، تهران، انتشارات امیرکبیر.
۲۴. هندیانی، عبدالله (۱۳۸۷)، بررسی تحولات مفهومی امنیت در محیط امنیتی، فصل نامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره سوم، صفحات ۳۰-۹.
۲۵. هوشیار، حسن (۱۳۸۱)، برنامه ریزی توسعه فیزیکی شهرهای میانه اندام (مهاباد)، پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز.
۲۶. یآوری، احمدرضا و پوراابراهیم، شراره (۱۳۸۱)، برنامه ریزی توسعه آتی جزیره قشم در چارچوب آمایش سرزمین، مجله محیط شناسی، شماره ۲۹، صفحات ۷۱-۸۸.
27. Boly, Julie, DrFindly, Catherine and Forsyth, Leslie (2002), *An Investigation into Women's Perceptions of Fear and the Design of the Urban Environment*, London, Edinburgh College of Art, School of Architecture, Tourism Management.
28. Carmona, Matthew, Heath, Tim, Oc, Taner & Tiesdell, Steve (2003), *Public Places, Urban Spaces*, Oxford, Architectural Press.
29. David Held (1995), *Democracy and the global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance*, Chicago, Stanford University Press.
30. Peterson. Peter. and James, K, (1985), *Sebelius the Primacy of the Domestic Agenda in Alison and Traveston*, Rethinking America Security.
31. Pile.S and Christopher B.(1999), *Unruly Cities*, Routledge, London.
32. Rosewarne, Lauren (2005), *The Men's Gallery, Outdoor Advertising And Public Space: Gender, Fear and Feminism*, Department of Political Science, University of Melbourne, Victoria, Woman's Studies International Forum 28.
33. Wolfers. JKL (1962), *National Security as an ambiguous Symbol...*, Baltimor, Johns Hopkins University Press.
34. Zedner, Lucia (2007), *Democracy, Society, and the Government of Security*, Theoretical Criminology, Vol, 11.